

JEGYZET

Fenntarthatóság – fejlődés – növekedés A gazdasági növekedés ökológiai és társadalmi feltételei és korlátai MŰHELYKONFERENCIA

2014. június 4., Budapest, Parlament

Szervezők:

a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács,
a Magyar Természetvédők Szövetsége és
a Közép-Magyarországi Zöld Kör

Megnyitó

Bartus Gábor, titkár (NFFT)

Bevezető gondolatok

A gazdasági fejlődés és a fenntarthatóság összeegyeztetése, mint politikai kihívás

Bencsik János, országgyűlési képviselő (Fidesz)

Alapvetés: kereszténydemokrata szemmel

- A világ Isten alkotása
 - Emberek Isten nagylelkűségének egyenjogú teremtményei, egyenlő joguk van az Ő gondviselésére
 - Munkaképesség és munkakötelesség egyaránt adatott az embernek
 - Munka anyagát is megadta az Isten az embernek: a földet
 - Minden embernek egyenlő joga van a föld használatára.
 - Az erőforrások használatának monopolizálása az emberek modern rabszolgasága
- Modern világ jelszava: végezz „nem-szeretem” munkát és vásárolj felesleges dolgokat
 - Szembehelyezkedünk a Teremtés Rendjével
 - A társadalom ide-oda rámol a természetes rendszerekben
 - Népeségnövekedés, óriási mértékben megnőtt anyagfelhasználás
 - Már az örökölt tőkéhez is hozzányúltunk

Értékváltásra van szükség

- Régi-új értékek
- Közösség építés

Fejlesztéspolitikai mérce: össztársadalmi hasznosság

- Nincs szabad rablás!
- Befektetés a természeti tőkébe: tartamos használat
- Sok lábon álló helyi gazdaságok szövédékek kialakítása
 - a Tatai-medencében 6-8 évben megpróbáljuk lemodellezni ezt a gazdasági működést

Tevékenységek:

- Természeti erőforrás kataszter (TerEK) – egységes, járási szintű adatbázis
- Mariazell-Csíksomlyó zárandoklat minden évben
- Dekarbonizációs Útitervben részvétel
- Fenntarthatóságnak egyetlen útja van: szeretet és bizalom

Schmuck Erzsébet, országgyűlési képviselő (LMP)

A kritika nem a kormánynak vagy ellenzéknek szól, hanem a korszellemet uraló fogyasztói szemléletnek, mely mindannyiunkat érint.

- Növekedés alapkérdés

GDP-vel mérjük a gazdasági növekedést, de ez csak mennyiségi növekedés, nem minőségi, sőt a katasztrófák is növelik a GDP-t.

2-3 százalékos növekedés nem jelent jóléti vagy jóléti növekedést, ha ahhoz 5-6 százalékos jövedelemkiáramlás tartozik, mint Magyarország esetében.

Ha kisebb a jövedelemkiáramlás, akkor is a jövedelem eloszlása meghatározza, hogy a növekedés széles tömegek életminőségét növeli-e vagy sem - társadalmi igazságosság, erkölcs fontossága.

- Rövid távú gazdasági célok elsődlegessége – pedig a gazdaság nem cél, hanem eszköz. Természet – társadalom – gazdaság rendszereinek kapcsolódása.

- Sem a média, sem az oktatás nem közvetíti a fenntarthatósági szemléletet, a rendszerszemléletet.

Önálló környezetügyekért felelős minisztérium felállításának szükségessége

Nyitó előadások és vita

A gazdasági növekedés mint normatív kritérium – a növekedés és fenntarthatóság viszonya

Pataki György egyetemi docens (Corvinus Egyetem)

- Gazdaság újragondolása, jóléti közgazdaságtan – Cost of economic growth (1967, London School of Economics)

- Fizetési hajlandóságunk kisebb, mint a természeti értékek megóvásának vágya

Ecuadori elnök – nemzeti parkon belüli kutatási-kitermelési koncesszió kiadása kapcsán: „A világ cserbenhagyott bennünket, nincs más választásunk”

- Piac nem működik jól

Jól-lét (well-being)

- Birtokolni (having)
- alkotni (working)
- kapcsolatban lenni (interacting)
- létezni (being)

Paradigma

- gyorsabban (faster) - lassabban (slower)
- messzebbre - közelebbre
- többet (more) - kevesebbet (less)
- hatékonyabban - elegendőség (sufficiency)

Az élet komótos élvezete, német fenntarthatósági tanulmány (Wuppertal Intézet, 80-90-es évek elején)

Átmenet-menedzsment

Hagyományos menedzsment rendszerek ilyenkor nem működnek

- nyitott
- többszintű
- többszereplős
- több szakaszból álló
- kísérletezésen alapuló folyamat
(sokfélét kell kipróbálni, hiszen azt már tudjuk, hogy a jelenlegi fenntarthatatlan, de azt nem tudjuk, hogy milyen a fenntartható...)

Módszer: back-casting („visszafejtés”)

Vízióból / jövőképből visszafejtjük, hogy mit kellene tenni a jelenben

Jövőkép tanulságai:

Erős közösségek kellenek

Munka átértékelése – nem csak a pénzért végzett, hanem az önkéntes és otthoni munka is
Non-profit és for-profit szervezetek közötti különbségek (a non-profit elmozdulása innovatív, jövedelem-teremelő irányba is, illetve a for-profit elmozdulása közösségi ill. fenntarthatósági célok felé)

Bessenyei István, egyetemi docens (Pécsi Tudományegyetem)

– **Id. külön előadás diákat**

1. kérdés

Róka-nyúl-vadkacsa populáció

2. kérdés

Nem alapszintű egyetemi előadásokra van szükség, hanem aktuális vizsgálatra, alternatívakeresésre. 80-85%-os adósság mellett, a kormánynak milyen stratégiákra, eszközökre van szüksége, hogy a jóllét növekedjen, környezeti és társadalmi fenntarthatóság ne csökkenjen

3. kérdés

Fogyasztás FOGY-aszt, fogyasztja azt a bázist, amiből élünk. A fogyasztás növekedése nem lehet cél. Harmónia növelése kellene legyen alapelv.

4. kérdés

Gazdaság-társadalom-környezet

Érdekek ütközése: vagy-vagy gondolkodás helyett és-és gondolkodás

Válaszok a kérdésekre:

- Részvételi demokrácia fontossága
- Civil Gazdaság – magyar közgazdászok könyve
- Pataki: rohanunk, reflexiók körökre nincs időnk; adjuk meg magunknak az időt a reflexiókra

1. panel-beszélgetés és vita

A növekedés ökológiai korlátai, természeti erőforrás (nyersanyag, energiahordozó) feltételei

Vida Gábor akadémikus, az NFFT tagja - **ld. ppt**

Yasuní Nemzeti Park – az olajkoncesszió értékének felét kérte az ecuadori kormány, hogy dobja össze a világ, hogy így ne kelljen engedniük az olajcégeknek – nem jött össze.

Pálvölgyi Tamás hozzászólása: ausztriai felmérés: az épületenergetikai beruházások miatt keletkezett megtakarítások kb. 80%-át energiafaló gépekre, berendezésekre, tehát energiafogyasztásra költötték az emberek.

Bartus Gábor

Európa természeti örökségének 25-40%-a Kárpát-medencében halmozódik – felelősség. Zsákutca a minél nagyobb gazdasági növekedés erőltetése, de önmagában a gazdasági növekedés elleni küzdelem még nem jelenti a fenntarthatóságot.

Alapkérdés nem az, hogy van-e gazdasági növekedés, vagy sem, hanem az, hogy a gazdasági növekedés miből származik? Pl. egy gázmező minél gyorsabb kiaknázásából, vagy jogatanfolyamok látogatásából?

XIX.-XX. sz. munkakörülmények szabályozása – nem vetette vissza a gazdaságot

XX-XXI. sz. természeti erőforrások, ökoszisztéma használatának gondosabb korlátozása – nem kell, hogy visszavesse a gazdaságot

Korlátozó feltételek fontossága

Néhány hozzászólás a hallgatóságból

- Túl materiális szinten folyik a beszélgetés és a vita. Gazdálkodás – GAZDA – felelősség is benne foglaltatik; modern gazdálkodásból hiányzik a felelősségteljes gazdálkodás.

- Megfontolásra: kötelező jellegű fenntarthatósági képzés döntéshozók számára?

2. panel-beszélgetés és vita

A gazdasági növekedés társadalmi feltételei: értékek, intézmények, kizáródás, tudás, egészség

1. Szepesi Balázs

A gazdasági növekedés társadalmi feltételei

Az emberi és társadalmi erőforrásokról beszélt egy ppt-s előadásban, amely külön letölthető.

Kiemelte a közgazdász szempontú fenntarthatóság fogalmát, amelyben a gazdasági növekedés, stabilitás, a munkanélküliség, jövedelem és életszínvonal problémaköreiről beszélt.

Az előadás fő témája az emberi tényezők és a viszonyok volt. Fő kérdésként vetette fel, hogy az embereknek megvan-e az a motivációja amely új dolgok kitalálása felé vezet? Gazdasági szempontból kulcsfontosságú kérdés az előző kérdésből levezetve, hogy mire ösztönzi az embert a társadalmi környezet? Mit érdemes és mit lehet tenni az életben?

Sok múlik a gazdasági entitások pozícióján (centrumban vagy a periférián vannak-e), illetve a reakciók sebességén és minőségén a fenti kérdések megválaszolásához.

A közösségi versenyképesség a gazdasági növekedés hozamainak fenntarthatóságáról szól.

A társadalmi gazdasági hatásokat három nagy halmazba sorolja (lásd dia): erős közösségek, versenyképesség, élhetőség.

Fontos kijelentés volt, hogy az intézményektől és azok sokféleségétől függ az, hogy mennyire határozzák meg a mi életünket és ezáltal a fenntarthatóságot. Ki kell hangsúlyozni emellett, hogy íratlan intézményekhez is szocializálódunk, ami az érem másik oldala.

2. Balázs Bálint – A növekedés társadalmi határai

Balázs Bálint a Környezeti Társadalomkutatók, ESSRG vezető kutatója a társadalomban felmerülő problémákról beszélt ppt-s előadásában, amelyet három állításra alapozott.

- Társadalmi egyenlőtlenségekből nem tudjuk kinőni magunkat. Minél nagyobb a társadalmi egyenlőtlenség (szegénység) annál jobban lassul a növekedés. Fő kérdés itt tehát az, hogy a szegénység ellen hogyan lehetne fellépni?
- Hiába nő a GDP, az egyéni jól-léttel nem függ össze (ezt happiness paradoxonnak is hívják). Boldogság és nemzeti jövedelem között hosszabb távon nincs ok-okozati viszony. A nagyobb egyenlőtlenségek nagyobb társadalmi problémákhoz vezetnek.
- A növekedés határai alaptalanok addig, amíg nincsenek figyelembe véve a társadalmi okok is. A környezeti problémák csak tünetek és nem okozók. Fontos kijelenteni, hogy a biofizikai határok elérése előtt túllépjük a társadalmi határokat.
- (Pozicionális javakért folytatja az ember a versenyt).

Társadalmi részvétel és részvétlenség:

Az egyenlőtlenségek csökkentésének lehetősége a közügyekben való részvétel.

Statisztikában fogalmazták meg, hogy minden 10. ember nem tartja fontosnak a közügyeket. A fiatalabb és ifjabb generáció körében, főleg a városi férfiaknál elég népszerűek a közügyek. A fontosság és elégedettség statisztikai szerint sokan fontosnak tartják a közügyeket, de nagyrészt elégedetlenek.

A közügyekben való cselekvés elutasítottága többek között abban rejlik, hogy sokan politikai indíttatást érzékelnek a kezdeményezés terén. Így az érdeklődés is minimálisnak mondható minden 5. embernél.

Magyarországon a statisztikák alapján 80 % soha nem is foglalkozott közügyekkel.

Az előadás végén Balázs Bálint egy esettanulmányt mutatott be, amely a mélyszegénységben élő emberek jövőkép alkotásáról szól; a társadalmi fenntarthatóság főbb kritériumait a jövőképük tartalmazza (stabil-e a jövedelem, szociális körülmények).

3. Rosivall László – Üzlet, egészségügy jövő

Rosivall László a Semmelweis Egyetem tanára és az NFFT volt tagja az egészségügy fontosságára hívta fel a figyelmet a fenntarthatóság kérdéskörében.

Kijelentette, hogy hazánkban és a világon is az egészségügy és az üzlet erős kapcsolatban vannak. Ez azért nagy probléma, mert a humán tőke a fenntartható fejlődés tárgya. Nincs mód fenntartható életmódra, ha a humán erőforrás nincs jó állapotban, amelyet csak az egészségügy tud fenntartani. A kérdés az, hogy megváltozhat-e az ember és hogy milyen határok vannak? Ha nem változtatunk hozzáállásunkon, ugyanott fogunk tartani mint eddig.

Rosivall László egy remek példával szemléltette a probléma jelentőségét: Már 4000 éve is tudtuk, hogy a só vérnyomás-növekedést okoz, akkor hogyhogy nem tudjuk ennyi idő alatt a fejünkbe vésni a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos tapasztalatokat?

Ma az üzlet van a központban és nem az ember. Az egészségügyi állapotot nagyon sok minden befolyásolja, köztük a környezet és a genetika. A fenntartható fejlődés ellen ható problémák növelik a betegek számát (tovább csökken a lehetőség a fenntartható életmódra). Ugyanakkor, ha jobb a dolgozók egészsége, nő a GDP is. (De a sok betegség a gyógyszergyártás miatt növeli a GDP-t).

Az ember a legfőbb termelő eszköz, amit az orvos tart karban. Nem lehet üzlet-centrikus az orvos, mert akkor a fenntarthatóság nem lesz megvalósítható.

A 3. előadást követően lehetőség volt kérdések feltevésére:

Rosivall László a felvetésre reagálva, hogy miért van még mindig a hangsúly a fogalmak tisztázásán, azt mondta, hogy a demokrácia borzasztóan működik fejletlen társadalomban. Nem lehet rendszer függetlenül tovább lépni a fenntarthatóságban, amíg a fogalmakat nem tisztázzuk.

A jegyzetet készítette: Fazekas Gábor, MTVSZ, Varga Attila. 6

A konferenciát a Nemzeti Együttműködési Alap támogatta

